

THƯƠNG NHỚ NGƯỜI RA ĐI

Cụ Charles Trần Văn Lắm

Trần Ngọc Thạch

Những buổi họp mặt thân thương

Anh chị em Hội Ái Hữu Petrus Ký tại Úc Châu có nhiều dịp may được gần gũi với bác niên trưởng Trần Văn Lắm và được chuyện trò thân mật, vui vẻ với bác. Anh chị em sẽ nhớ mãi buổi họp mặt ngày 25 tháng 10, 1998 tại Sydney, vì đây chính là buổi họp mặt để thành lập Hội Ái Hữu với sự hiện diện của 60 cựu giáo sư, học sinh và thân hữu của trường Petrus Ký.

Cụ Trần Văn Lắm trong một buổi họp Ban Chấp Hành Hội PK Úc Châu tại tư gia Thầy Nguyễn Ngọc Đỉnh (Canberra 2000)

Trong buổi họp mặt có tính cách lịch sử này, anh Bùi Vĩnh Lập - cựu Hiệu Trưởng trường Petrus Ký - với tư cách là trưởng ban vận động để thành lập Hội Ái Hữu Petrus Ký tại Úc Châu, đã nói lên ý nghĩa tốt đẹp và cao quý của hội.

Không khí buổi họp mặt nói trên càng trở nên thân mật và ấm cúng, với sự hiện diện của một cụ già 85 tuổi, đã lái xe trên 300 cây số, từ Canberra đến Sydney để đóng góp những ý kiến xây dựng của mình. Mặc

dù tuổi đời đã cao, cụ già tỏ ra rất khoẻ mạnh, vui vẻ nói cười, hăng say đóng góp, khiến cho đàn em vô cùng thần phục. Cụ già khả kính đó chính là Bác niên trưởng Trần Văn Lắm, một trong những học sinh đầu tiên của trường Petrus Ký khi trường này được thành lập vào năm 1927 (lúc bấy giờ có tên là Collège de Cochinchine).

Anh chị em Hội Ái Hữu Pétrus Ký đã lắng lòng nghe vị niên trưởng của mình trình bày minh bạch và hấp dẫn sự tiến triển của trường Petrus Ký trong 70 năm qua. Anh chị em vô cùng cảm động khi người anh cả, với ánh mắt hiền hoà, với giọng nói vui tươi, cho biết rằng: trong hơn nửa thế kỷ qua, người anh cả phải dong ruổi đó đây như con chim lạc đàn, nhưng giờ đây, con chim lạc đàn với tuổi đời chồng chất, đã trở về với anh chị em và trở thành con chim đầu đàn của mái ấm tình thương, Hội Ái Hữu Petrus Ký tại Úc Châu. Người anh cả lại tiếp tục cho biết: trong cuộc sống của chúng ta, tình đồng môn rất là cần thiết để giúp chúng ta khắc phục những dị biệt về tư tưởng chính trị, tôn giáo, nhờ đó mà anh chị em mới ngồi lại với nhau, sống lại những kỷ niệm êm đềm thời niên thiếu và sát cánh bên nhau trong những lúc tranh đấu gay go ...

Ngoài những buổi họp mặt thân thương của gia đình Petrus Ký, anh chị em Hội Ái Hữu vẫn thấy gần gũi Bác niên trưởng Trần Văn Lắm và thương kính Bác, khi đọc lại những bài bác viết được đăng trong hai số đặc san Hội Ái Hữu Petrus Ký tại Úc Châu sau đây:

- Hơn bảy mươi năm qua (Đặc san số 1)
và - Nhớ lại ngày xưa (Đặc san số 2).

Anh chị em đã sống lại với mái trường thân thương, với Thầy, Cô khả kính qua lời văn tươi mát của vị niên trưởng.

Thật vậy, từ “chuồng bồ câu” (hai dãy nhà lầu song song với nhau, với những cánh cửa sổ nhỏ nối dài, giống như chuồng bồ câu) nhìn ra “đồng không mông quạnh”, người anh cả phát giác những nắm mồ hoang làm cho mình rợn tóc gáy trong những đêm vắng vẻ, khi ánh sáng phát quang phát phơ trên nắm mộ ...

Từ “chuồng bồ câu”, Bác niên trưởng dẫn chúng ta đến gặp ông Tổng Giám Thị có tên là Frankini, người Corse. Cái đặc điểm của ông Tổng gốc Corse này là, bất cứ ngày đêm, đi đâu ông cũng dẫn con chó “Berger Allemand” trông rất dữ dằn.

Ông Tổng ơi ! Xin cho “bản đạo hỏi nhỏ”:
“Phải chăng ông Tổng vừa sợ ma nhất, vừa muốn nhất học trò cho nên mới :

*Mượn mõm chó dữ để xua loài ma quỷ,
Dùng nanh Berger, mà khiếp vía lũ học trò.*

Từ ông Tổng Giám Thị Frankini đến các bạn học đồng lớp với Bác:

- Anh Dương Minh Châu, người gốc Tây

Ninh, học xuất sắc.

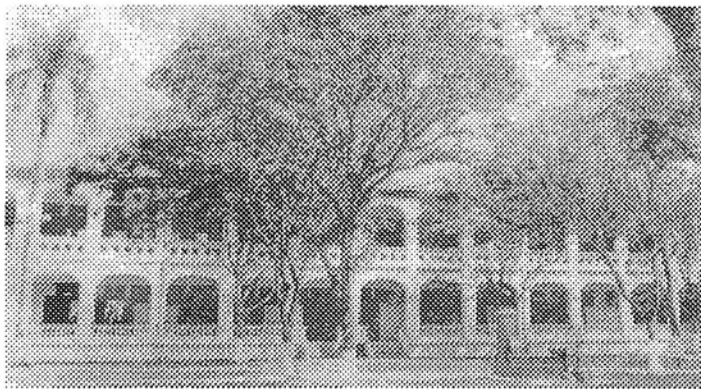
- Anh Nguyễn Văn Sĩ, nghiêm nghị, có tài hùng biện.

- Anh Nguyễn Văn Trấn, từ Chợ Đệm lên, ‘bộ tịch yếu điệu như con gái’, nhưng lại thích điều cợt, thảo luận sắc bén ...

Rồi các bạn học, Bác niên trưởng dẫn chúng ta đến chào hỏi quý Thầy, Cô, trong đó có Thầy Lê Văn Khiêm, giáo sư Toán, sau đó giữ chức vụ Hiệu trưởng trường Petrus Ký: Thầy Khiêm rất hiền từ, xem tình thầy trò như tình huynh đệ.

Nhưng câu chuyện hấp dẫn nhất được Bác kể ra có lẽ là câu chuyện “Phất cờ Gia Long tại Petrus Ký”.

Từ cô nữ sinh Nguyễn Thị Ngọc mà Bác không quen biết nhiều vì học trên Bác hai lớp, Bác dẫn chúng ta đến làm quen với hai cô áo tím, từ trường Gia Long qua trường Petrus Ký học ban Tú Tài. (Trường Gia Long thường được gọi là trường Áo Tím vì các nữ sinh mặc đồng phục áo dài tím). Hai cô áo tím này học giỏi, hiền lành, đoan trang, và có tên là Dương Thị Liễu và Nguyễn Thị Vàng. Hai cô được Bác niên trưởng quen biết trước và cũng được Bác cũng như các “tu mi nam tử” đặc biệt để ý.

Cụ Trần Văn Lắm là một trong những học trò đầu tiên của Trường Petrus Ký

Thế rồi, một ngày đẹp trời kia, anh Nguyễn Văn Trấn - cái anh chàng “bộ tịch như con gái” - ngồi phía sau chị Nguyễn Thị Vàng lại chơi rần rấn, đập lên áo dài của chị. Chị quay lại mắng “thằng quỉ” mà không giận.

Bác niên trưởng ơi, cái anh chàng bộ tịch học trò, cặp giò ... rần rấn này sao mà liều lĩnh quá vậy? Nhưng anh ta rần rấn, liều lĩnh mà không để ý, không lắng nghe, trong lúc đó thì có một thanh niên nhìn thật kỹ, lắng lòng nghe và biết thật rõ: Chị quay lại, mắng “thằng quỉ” mà không giận.

Bác ơi, cái “mắng mà không giận” này có vẻ dễ thương và khả kính cho nên

*Cuộc trần thế, thương nhiều nhớ LẮM
Kiếp phù sinh, một giấc mộng VÀNG*

Người anh cả đã ra đi

Kính thưa Bác,

Bác đã ra đi ngày thứ Hai, 5 tháng 2, 2001, nhằm ngày 13 tháng Giêng năm Tân Ty. Bác ra đi đột ngột dù đã thọ được 88 tuổi. Bác ra đi rất đột ngột vì lúc nào Bác cũng khoẻ mạnh, trẻ trung, hoạt động hăng say, nói cười vui vẻ. Bác ra đi rất đột ngột vì người ở lại lúc nào cũng thương kính và mến phục Bác.

Bác ơi, có lần anh em gợi ý với Bác rằng: Bác nên viết hồi ký để lưu lại cho hậu tấn kinh nghiệm của Bác trong những hoạt động tích cực và hữu hiệu để phục vụ quê hương dân tộc. Bác đã mỉm cười và chầm rãi đáp: “Việc viết hồi ký đã có nhiều người làm rồi”.

Bác ơi, Bác đã không viết hồi ký nhưng anh chị em Hội Ai Hữu Petrus Ký vẫn biết rõ những hoạt động hăng say với tấm lòng chân thành phục vụ của Bác sau khi Bác tốt nghiệp bằng Dược sư Hà Nội vào năm 1939.

Tại Việt Nam

- 1945 : Tổng Thư ký Nghiệp Đoàn Dược sư Việt Nam.
- 1950 : Nghị viên Hội đồng Đô thành Sài Gòn.
- 1953 : Chủ tịch Hội Đồng quận 3, Sài Gòn.
- 1954 : Đại Biểu Chánh phủ Miền Nam.
- 1956 : Chủ tịch Quốc Hội Lập Hiến VNCH.
- 1957 : Chủ tịch Quốc Hội Lập Pháp VNCH.
- 1959 : Trưởng khối đa số Quốc Hội VNCH.
- 1961- 64 : Đại sứ VNCH tại Úc và Tân Tây Lan.
- 1967 : Nghị sĩ Thượng viện VNCH.
- 1969-73 : Tổng Trưởng Ngoại Giao VNCH.
- 1974-75 : Chủ tịch Thượng Nghị Viện VNCH.

Tại Úc Châu

- Tháng 7.1975 : Định cư tại Úc Châu (cư trú tại Canberra ACT).
- 1976 : Hội viên Viện Đa Văn Hóa Úc Châu.
- 1977 : Hội viên sáng lập Trung tâm Sinh hoạt Cộng đồng Canberra.
- 1986 : Chủ tịch Liên Minh Toàn Dân Việt Nam Quốc Gia.

Bác niên trưởng ơi, Bác đã không viết hồi ký, nhưng với tình thương của Bác, anh chị em gia đình Petrus Ký có một hồi ký viết bằng tình thương và in đậm nét trong tâm não của mình.

Anh chị em gia đình Petrus Ký biết rõ: Với khả năng xuất sắc về chính trị, với tâm niệm tích cực giúp đời, Bác đã chủ trương dung hòa Đông Tây, như hai câu đối viết

bằng Hán văn của giáo sư Ung Thiều, được khắc vào cổng trường Petrus Ky :

*Không Mạnh cương thường tu khắc cốt
Tây Âu khoa học yếu minh tâm*

Anh chị em Gia đình Petrus Ký cũng biết rõ chẳng những bác là một chính trị gia tài đức, mà Bác còn là một nhà kinh doanh xuất sắc đã tạo ra được một sự nghiệp lớn lao. Nhưng quan trọng không phải là tài kinh doanh và sự nghiệp to lớn, cái quan trọng và cái khả kính là Bác đã bỏ hết sự nghiệp trong lúc quốc phá gia vong, thế mà từ khi định cư tại Úc Châu, với hai bàn tay trắng, cho tới ngày Bác ra đi, Bác không hề nhắc đến hoặc nói về cái sự nghiệp của mình đã để lại bên kia. Bác ơi, sự nghiệp vật chất Bác đã để lại bên kia, nhưng sự nghiệp đạo đức và tâm linh Bác đã trao truyền cho đàn hậu tấn.

Ngoài ra, theo nhận định của vài nhà chính trị lỗi lạc, anh chị em Gia đình Petrus Ký cũng được biết rằng: Uy tín chính trị của Bác lên nhanh, đồng thời tài đức của Bác được nhiều đồng bào ngưỡng mộ, nhất là đồng bào miền Nam, đặc biệt nhất là vào những năm từ 1956-1961, khi Bác liên tục giữ các chức vụ Chủ tịch Quốc Hội Lập Hiến Việt Nam Cộng Hòa (sau đó là Quốc Hội Lập Pháp), Trưởng Khối đa số Quốc Hội Việt Nam Cộng Hòa.

Sự thật uy tín của Bác tăng rất nhanh, đồng thời so với sự ngưỡng mộ hết mình của đồng bào miền Nam đã khiến cho cựu Tổng thống Ngô Đình Diệm cảm thấy ‘hơi ngại’. Do đó, bác được giao cho chức Đại sứ VNCH tại Úc Đại Lợi và Tân Tây Lan.

Như vậy, thưa Bác, vì Bác “ở gần quá” nên cần phải “đưa đi xa”. Nhưng Bác ơi, với thực tài và với tâm nhiệt thành phục vụ, người đi xa mà lòng không xa. Bác vẫn ở đồng bào, nhất là đồng bào miền Nam. Thật ra, đối với Gia đình Petrus Ký, thì Bác

không ở gần, mà Bác ở ngay trong lòng của anh chị em.

Niềm tin vững mạnh

Bác niên trưởng thương kính,

Trong mấy năm gần đây, với tuổi đời chồng chất, Bác vẫn tiếp tục sống trẻ trung, hài hòa, vui vẻ với toàn thể anh chị em trong Hội Ái hữu Petrus Ký tại Úc Châu.

Bác đến với Hội Ái hữu không những trong cương vị một Trưởng ban Tư Vấn hăng say hoạt động, mà Bác còn đến với tình thương của một người anh cả, với nhiệt tình giúp đỡ và xây dựng của bậc đàn anh.

Bác ơi, với nụ cười tươi mát, với ánh mắt hiền hòa, với lời nói dễ thương, Bác là tấm gương sáng của toàn thể cựu học sinh Petrus Ký với nhiều lớp tuổi khác nhau, từ lớp tuổi trẻ trung đến lớp tuổi già nua.

Bác ơi, những cậu học trò bắt đầu vào trường Petrus Ký đồng thời với Bác vào năm 1927 - Khi nhà trường mới thành lập - thì nay đã tròn tròn 90 tuổi rồi. Tre già vẫn thanh thẳng trước phong ba vì măng non hiên ngang trong bão tố.

Bác ơi, cách đây đúng 8 tháng (vào ngày 5 tháng 2 năm 2001) Bác đã thanh thản ra đi để về nước Chúa.

Bác ơi, trong niềm thương kính bác, Gia đình Petrus Ký chúng tôi nghĩ rằng: Thân bằng quyến thuộc của Bác cũng như anh chị em trong đại gia đình Petrus Ký luôn luôn giữ vững niềm tin. Niềm tin đó là: sẽ thương yêu nhau nhiều hơn, thương yêu nhau như Bác đã thương yêu mọi người, sẽ vui vẻ hiền hòa với nhau nhiều hơn, vui vẻ hiền hòa với nhau như Bác đã vui vẻ hiền hòa với tất cả mọi người.

Trần Ngọc Thạch

Sydney, ngày 5 tháng 10 năm 2001